

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ**Т.В. Скрипаченко**

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Запорізького національного університету

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6368-5233>

skripachenko14@gmail.com

Скрипаченко Т.В. Аналіз основних психологічних підходів до вивчення перфекціонізму. Психологічний феномен перфекціонізму є темою багатьох філософських та психологічних досліджень. Традиція розглядати його саме як психологічне явище почалася з А. Адлера, який пропонував розглядати перфекціонізм через прагнення до досконалості. Далі К. Юнг та К. Хорні пояснювали природу перфекціонізму по-різному. Наприклад, К. Юнг розумів перфекціонізм як джерело розвитку індивіда та суспільства в цілому. К.Хорні запропонувала розділяти нормальний тобто здоровий та невротичний або патологічний перфекціонізм. Перфекціонізм взагалі – це надмірне прагнення до досконалості, до ідеального результату та схильність пред'являти собі та оточуючим людям дуже високі вимоги. Багато дослідників підкреслювали онтогенетичні причини виникнення перфекціонізму. Родина завжди є тим фактором, який формує особистість. Якщо батьки хвалять дитину лише за її високі результати, люблять її і приймають тільки тоді, коли вона докладаючи великі зусилля, відповідає на їх вимоги, це стає зумовленою любов'ю, любов'ю «за щось». Гармонійні ж відносини в родині передбачають, що саме в родині дитина почуває себе захищеною і отримує любов без умов і причин. Д. Хамачек вважає, що як нормальний так і патологічний перфекціонізм мають певні критерії, прояви, які відбиваються на формуванні особистості. Ці та інші параметри перфекціонізму дозволили американським дослідникам П. Х'юїтту та Р. Фросту розробити діагностичні шкали на визначення проявів та характеристик перфекціонізму особистості. Перфекціонізм є суттєвою мотиваційною характеристикою особистості, яка визначає її цілі та стратегії їх досягнення, відношення до власних результатів діяльності та до результатів інших людей, самооцінку та рівень домагань тощо.

Ключові слова: перфекціонізм, прагнення до досконалості, здоровий перфекціонізм, невротичний перфекціонізм, мотивація досягнення, потреба.

Skrypachenko, T.V. Analysis of basic psychological approaches to the study of perfectionism. The psychological phenomenon of perfectionism is the subject of many philosophical and psychological studies. Psychologists have always be interested in the question: what motivates people to strive for perfection. G.Adler defined perfectionism as a striving for perfection. The striving for perfection is innate and peculiar to all people. Besides it is a global life motivation the source, that shapes our goals and self-image. K.Horney known as a follower of psychoanalysis, thought that there was normal and neurotic perfectionism. The normal or the healthy perfectionism promotes personality realization. But the neurotic perfectionism leads to self-estrangement and inhibits individual development. This condition is an additional cause for psychological anxiety, which forms neurotic personality. From A.Maslow point of view self-improvement and the pursuit of excellence are a sign of personal health. As a representative of the humanistic direction in psychology, he recognized the aspiration of the personality in development. The human desire of excellence is an indicator of personal development. Many psychologists looked at perfectionism with ontogenetic, typological, cognitive vision. R. Frost created a multi-dimensional perfectionism scale. It includes such parameters as personal standarts, doubts in their actions, paternal criticism and others. R. Huit to his scale of perfectionism included the following parameters: self-perfectionism, perfectionism aimed at other people, perfectionism aimed at the world and socially attributed perfectionism. From the point of view of influence on personality N.V. Garanyan saided that the perfectionism can have a destructive character and negatively affect the psychological well-being of the person. The high level of perfectionism can tell us in some cases about the personality tendency to depression. So perfectionism is a complex multi-component psychological phenomenon, which can have different reasons. Its influence to the personality can be a positive or negative, which depends of orientation of the individual, parenting styled in the parental family and other factors.

Keywords: perfectionism, desire of excellence, healthy perfectionism, nervous perfectionism, achievement motivation, need.

Постановка проблеми. Феномен перфекціонізму давно є центром уваги філософських та психологічних наук. Наприклад, в філософії під перфекціонізмом розуміють переконання в тому, що власне самовдосконалення і самовдосконалення інших людей є головною метою життя кожної людини. Аристотель вважав, що досконала особистість є одночасно самообмежуючою особистістю, тому що всі її дії підкорені одній меті. З точки зору І. Канта та Г.Гегеля досконалисть формується із зусиль по перетворенню якостей, які притаманні людині від природи, із певного обов'язку.

Перфекціонізм є такою психологічною характеристикою особистості, яка визначає особливості мотиваційної сфери особистості, впливає на емоції, відносини людини з іншими, сприйняття результатів своєї діяльності тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах П. Хьюїтта та Г. Флетт [3], Н.Г. Гараняна [4], Т.В. Грубі [7], О.О. Лоза [9], В.С. Павлова [11], Д. Барнса [19], Д. Хамачека [20], М. Холлендера [21], та

інших визначається природа, джерела та наслідки перфекціонізму, його вплив на життя особистості, складові перфекціонізму.

Метою даного теоретичного дослідження є визначення психологічних підходів до розуміння феномену перфекціонізму, аналіз його характеру, причин виникнення та впливу на особистість.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Розгляд психологічних концепцій перфекціонізму починається із прагнення до досконалості, яке з точки зору А. Адлера, властиве кожній людині. На його думку перфекціонізм має еволюційний зміст і відображає як вроджене прагнення до досконалості, так і самовдосконалення у розумінні напрямку розвитку особистості [1]. З. Фрейд вважав прагнення до досконалості невротичним проявом, фобією «прагнення до досконалості, яке здається таким» і пояснював його своєю теорією витіснених потреб [14]. К. Юнг бачив в прагненні до досконалості вроджену якість особистості, яка є ознакою наявності в неї свідомості символу Самості. Прагнення до досконалості є також джерелом розвитку цивілізації [17].

Такі гіпотези також пов'язують феномен перфекціонізму із джерелом розвитку особистості, із самим процесом розвитку та поняттям самореалізації [15]. К. Хорні вважала, що самореалізація – це цілеспрямована внутрішня сила, яка притаманна всім людям, проте унікальна для кожної людини. Ця сила спонукає людину до реалізації закладених в неї можливостей, до зростання та усвідомлення самої себе. На думку К. Хорні крім нормального перфекціонізму, який таким чином, сприяє розвитку та реалізації особистості, є й патологічний перфекціонізм. Ознаками такого перфекціонізму є стагнація особистісного розвитку, постійно поганий настрій та самовідчуження. Все це є негативними наслідками марних зусиль людини втілити «ідеальний образ Я» в реальність. В такому випадку ми маємо справу із невротичною особистістю, у якої є перфекціоністські потреби, котрі для неї ніколи не можуть бути задоволені достатньо – потреби в любові, в визнанні, в схваленні тощо [16].

Такі психологи, як А. Маслоу, К. Роджерс визначали прагнення до досконалості через поняття самоактуалізації, тобто прагнення людини до найбільш повної реалізації своїх здібностей. А. Маслоу вважав, що прагнення до досконалості та активне самовдосконалення є показниками особистісного здоров'я, тому що досягнення досконалості зменшує напруження від постійного порівняння себе з оточуючими [10]. Воно дає людині змогу творити, незважаючи на зовнішні фактори, наприклад, визнання, оцінку, славу тощо.

В теоріях А. Адлера, А. Маслоу, К. Роджерса та інших вчених прагнення до самовдосконалення є вродженою потребою особистості і водночас тією спонукальною силою, тим мотиватором, який виражається в професійній діяльності, індивідуальній життєтворчості.

Отже, можна сказати, що досить часто під перфекціонізмом розуміють сфокусованість людини на надмірно високих стандартах. Наприклад, Є.П.Ільїн розглядає перфекціонізм як прагнення особистості до досконалості, високі особисті стандарти, прагнення доводити результати будь-якої своєї діяльності до відповідності найвищим стандартам, а також потреба в досконалості продуктів своєї діяльності [8].

У 1965 році американський психолог М. Холлендер вперше використав термін «перфекціонізм», розуміючи його як таку особистісну рису характеру, котра проявляється як щоденне пред'явлення до себе вимог більш високої якості виконання діяльності, ніж того вимагають обставини, а також як прагнення до бездоганного виконання завдання. На думку вченого ця риса характеру має велике значення для подолання депресії та різних психологічних захворювань [21]. М. Холлендер вважав, що перфекціоніст бореться не стільки за нарцистичне задоволення від публічного іміджу «досконалості», скільки прагне до вдалого результату в надії отримати прийняття з боку оточуючих.

М. Холлендер підкреслює онтогенетичні основи перфекціонізму і вважає, що дитячий досвід взаємодії із несхвалюючими чи постійно схвалюючими батьками, які демонструють умовне кохання, котре залежить від успіхів дитини, є основним джерелом формування прагнення особистості до досконалості.

Перфекціонізм як когнітивний феномен розглядав А. Бернс. Ці когніції включають очікування, інтерпретацію подій, оцінки себе та інших. Особистість із перфекціонізмом встановлює нереалістично високі стандарти, компульсивно прагне неможливих цілей і визначає власну цінність виключно в термінах досягнень і продуктивності. Тобто я – це мої результати, все або нічого. Найбільш руйнівним є, зрозуміло, неможливість відповідати певним стандартам, що людина сприймає як повний крах [19].

Суттєвий внесок у розуміння феномену перфекціонізму зробив Д.Хамачек, який запропонував типологічний підхід до перфекціонізму [20]. На його думку існує два типи перфекціонізму: здоровий та невротичний. Нормальний перфекціонізм пов'язаний із такими адаптивними якостями: конструктивне прагнення до досягнень; позитивна самооцінка; ефективні стратегії навчання; самоефективність; добра академічна успішність; впевненість в собі; позитивні інтерперсональні якості; альтруїстичні соціальні установки; активні копінг-стратегії; самоактуалізація.

Невротичний або патологічний перфекціонізм пов'язаний із дезадаптивними характеристиками особистості, зокрема: із схильністю до самокритики; із іраціональним мисленням; із низькою професійною ефективністю в кар'єрі; із самозвинуваченням та звинуваченням інших; із неадаптивною навчальною мотивацією; із низькою самооцінкою; із зниженою здібністю до пошуку допомоги; із високим ризиком суїцидальної поведінки; із унікаючими копінг-стратегіями; із прокрастинацією; із соціальним уникненням.

Крім цього, невротичний перфекціонізм має такі складові:

1. Фокусировка та стурбованість особистості невеликими своєї діяльності. Невротичний перфекціоніст несуттєві та дрібні недовліки своєї діяльності сприймає як невдачу, крах і відчуває невідповідність своїм вимогам.

2. Сумнів від результату. Невротичний перфекціоніст, виконавши роботу, має загальне негативне відчуття, що робота зроблена незадовільно, що результат мав бути інший і почуття провини за це.

3. Значимість очікувань і оцінок своїх батьків. Виходячи із того, що дослідники неодноразово підкреслювали онтогенетичний аспект серед причин виникнення перфекціонізму, ця складова вказує нам на можливість існування такої атмосфери в родині, де любов і схвалення були обумовлені лише їх успіхами. Такі діти, бажаючи заслужити любов батьків, повинні були робити все із зростаючою досконалістю. Отже, перфекціоніст відчуває, що якщо він не може відповідати вимогам батьків, то він втратить їх схвалення та любов.

Отже, нормальний перфекціоніст – це людина, яка встановлює для себе високі стандарти, але не педантична, а гнучка. Невротичний перфекціоніст теж встановлює високі стандарти, але не залишає собі можливості допускати помилки і не може оцінити свої результати адекватно.

Нормальний або позитивний перфекціонізм може давати людині значну енергію, яка допомагає особистості досягти певних цілей. На думку Л.Сільвермана, варто виділити позитивний аспект перфекціонізму, який полягає в тій мотиваційній силі, яка спонукає людину до дій та досягнень. Крім того, на думку Л. Сільвермана, оцінка перфекціонізму культурно детермінована. У суспільстві з високою конкуренцією, прагнення до досконалості, самовдосконалення сприяє розвитку особистості як конкурентноспроможної в своїй сфері. В такому випадку перфекціонізм суспільно та особистісно заохочується, а людина-перфекціоніст сприймається суспільством, яка талановита, конкурентноспроможна. Коли ж прагнення до досконалості спрямовано до тієї сфери діяльності, яка не оцінюється суспільством позитивно, тоді і перфекціоніста вважають невротиком [14].

Р. Фрост та П. Х'юїтт із групою вчених пропонують розуміти під перфекціонізмом складне явище, яке має певну структуру, що включає не тільки високі особисті стандарти, але й когнітивні та інтерперсональні стандарти. Саме ці інтерперсональні аспекти породжують суттєві труднощі в адаптації особистості [3].

Отже з'явилася нова багатомірна концепція перфекціонізму. Таке розуміння цього феномену надихнуло на створення Р. Фростом багатомірної шкали перфекціонізму (MPS-F). В основі шкали було покладено визначення перфекціонізму за такими параметрами:

- «Особисті стандарти» - схильність висувати надмірно високі стандарти в поєднанні з надмірною важливістю відповідності цим стандартам. Це відбивається на самооцінці і виростає в хронічну незадоволеність діяльністю.
- «Заклопотаність помилками» - неможливість адекватно сприймати власні помилки, прирівнювання помилки до невдачі.
- «Сумніви в своїх діях» - сумніви щодо якості виконання діяльності.
- «Батьківські очікування» - сприйняття батьків, які делегують дуже високі очікування, а також переконаність особистості в тому, що батьки встановлюють для неї дуже високі стандарти.
- «Батьківська критика» - сприйняття батьків, які надмірно критикують.

- «Організованість» - важливість порядку та організованості.

П. Х'юїтт також розробив «багатомірну шкалу перфекціонізму» (MPS-N), яка включала 4 параметри:

- Я-адресований перфекціонізм: виснажливо високі стандарти, постійне самооцінювання та цензурування своєї поведінки.
- Перфекціонізм, адресований на інших людей: нереалістичні стандарти для значущих людей з близького оточення, очікування людської досконалості і постійне оцінювання інших.
- Перфекціонізм, адресований до світу в цілому: переконаність в тому, що в світі все повинно бути точним, правильним, а всі загальносвітові та людські проблеми повинні отримувати правильне і своєчасне рішення.
- Соціально приписуваний перфекціонізм: потреба відповідати стандартам і очікуванням значущих інших, суб'єктивне переконання в тому, що інші люди нереалістичні в своїх очікуваннях, схильні дуже строго оцінювати і чинити тиск на індивіда з метою змусити бути досконалим. А індивід в свою чергу, переконаний, що не здатен догодити іншим.

Р.Фрост та П. Х'юїтт також зазначили, що в родині перфекціоніста дорослі приділяють багато уваги саме видатним здібностям та досягненням дитини при відсутності доброзичливого ставлення до інших позитивних якостей і моделей поведінки. Тому дитина засвоює, що відповідати вимогам дорослих та досягати успіху – це єдиний шанс заслужити позитивну батьківську увагу.

На думку Л. Лафферті, прагнення до досконалості особливо погано відбивається на якості роботи, тому що перфекціоністи занадто багато часу витрачають на непотрібні деталі, сумніви, коливання, що уповільнює темп роботи, а, отже, знижує їх продуктивність.

Таким чином, значущість онтогенетичних причин виникнення перфекціонізму не викликає сумнівів. Одним із джерел формування перфекціонізму є виховання і середовище, яке є значущим для індивіда. Особливо актуальним також є виявлення рівня перфекціоністських тенденцій в підлітковому віці, коли зростає ризик формування багатьох пов'язаних із перфекціонізмом девіацій.

Особистість стає перфекціоністом не з любові до справи і не в силу власних переконань, а заради нагороди, щоб постійно доводити дорослим свою значимість і заслуговувати їх прийняття. В цьому сенсі досить цікавим є розгляд перфекціонізму як феномену, що може бути пов'язаний із ідеалами особистості, її установками та цілями.

Так, Н.Г. Гаранян та Т.Ю. Юдєєва [4], розглядаючи структуру перфекціонізму, визначили такі параметри перфекціонізму:

- Завищені, на відміну від індивідуальних можливостей, стандарти діяльності та домагання;
- Надмірні вимоги до інших та надмірні очікування від них;
- Сприйняття інших людей як тих, хто делегує високі очікування;
- Постійне порівняння себе з іншими людьми при орієнтації на найбільш успішних індивідів;
- Дихотомічна оцінка результатів діяльності та її планування за принципом «все або нічого»;
- Селектування інформації про власні невдачі та помилки.

Саме ці дослідники зазначають, що перфекціонізм може мати деструктивний характер і негативно впливати на життя та психологічне благополуччя особистості. Наприклад, пацієнти, які страждають на депресію та тривожні розлади, в цілому характеризуються більш високими показниками перфекціонізму, а саме, залежать від оцінок інших людей, орієнтовані на найбільш високі стандарти й абсолютизують невдачі. Таким чином, згідно цих дослідників, високий рівень перфекціонізму є прогностичною ознакою схильності до депресивних та тривожних розладів, а також тривалості хвороби, резистентності до медикаментозного лікування, тривалості ремісії.

Крім того, є цікаві дослідницькі дані про позитивні кореляційні зв'язки між перфекціонізмом та нарцисизмом [12], схильністю до суїциду та суїцидальними намірами [13], особистісною зрілістю [6].

Також дослідження, які були проведені на виборці студентів, доводять, що перфекціонізм позитивно корелює також із показниками емоційної дезадаптації [5]. Студенти із високим рівнем перфекціонізму переживають труднощі, пов'язані із встановленням довірливих емоційних відносин із однолітками, а також демонструють високий рівень щоденного стресу. Більше того, емпіричні дослідження доводять, що рівень депресії та тривоги збільшується згідно зростання показників перфекціонізму. Студенти із високим рівнем перфекціонізму мають конфлікт досягнення, тобто дуже прагнуть успіху, але бояться невдачі, що призводить до стогнації та прокрастинації.

Дослідження О.С. Віндекер та К.І. Іргашевой [2] показало взаємозв'язок мотивації досягнення і перфекціонізму: людям із високою мотивацією досягнення притаманний високий перфекціонізм. Цей зв'язок буде залежати від рівня суб'єктивного страждання досліджуваних. Мотиваційний конфлікт не завжди є притаманним перфекціоністам, оскільки більш є характерним для тих, у кого є вираженим приписуваний перфекціонізм: хлопці і дівчата не відрізняються один від одного за рівнем мотивації досягнення, але при цьому у юнаків вище рівень перфекціонізму, орієнтованого на себе, і соціально-приписуваний перфекціонізм: мотивація уникнення невдач негативно пов'язана із високими вимогами до результатів роботи оточуючих людей і позитивно – із прагненням відповідати очікуванням та вимогам значущих інших.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Перфекціонізм, як психологічний феномен має багатокомпонентну структуру. Це обумовлено його складним характером, різноманітними особистісними проявами, впливом на діяльність та життя особистості в загальному сенсі. Певні умови формування перфекціонізму, індивідуальні особливості людини можуть сформувати як конструктивний, нормальний тип перфекціонізму, так і деструктивний або патологічний тип перфекціонізму. Ці типи перфекціонізму пов'язані із мотивацією, установками, цілями, когнітивною та емоційною сферами особистості.

Література

1. Адлер А. Понять природу человека. Санкт-Петербург: Академический проект, 2000. 254с
2. Виндекер О.С., Иргашева К.А. Исследование взаимосвязи перфекционизма и мотивации достижения (на примере студенческой выборки). Приволжский научный вестник. 2014. № 5(33). С. 151–157
3. Гаранян Н.Г. Психологические модели перфекционизма. Москва: Вопросы психологии. 2009. № 5. С. 74–83
4. Гаранян Н.Г., Юдеева Т.Ю. Структура перфекционизма у пациентов с депрессивными и тревожными расстройствами. Москва: Психологический журнал. 2009. № 6. С. 93–102.
5. Гаранян Н.Г., Низовцева А.А. Структура мотива достижения у студентов с разным уровнем перфекционизма. Москва: Психологическая наука и образование. 2012. № 1. С. 1–13.
6. Грисенко Н.В. Характер зв'язку перфекціонізму та особистісної зрілості в юнацькому віці / Н.В. Грисенко, К.В.Смолярова. Вісник Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара. Серія Педагогіка і психологія. 2012. Вип.18. Т.20. №9/1. С. 65– 73.
7. Грубі Т.В. Сімейні чинники, що впливають на розвиток перфекціонізму особистості / Т.В. Грубі. Київський науково-педагогічний вісник. 2016. № 7 (07). С. 43-50.
8. Ильин Е. П. Работа и личность. Трудоголизм, перфекционизм, лень / Е. П. Ильин. Санкт-Петербург: Питер, 2011. 224 с
9. Лоза О.О. Перфекціонізм як предмет наукового дослідження: огляд теоретико-емпіричних досліджень / О. О. Лоза. Актуальні проблеми психології / за ред. С.Д. Максименка. Київ, 2009. Т.Х. Вип 15. С.296–308.
10. Маслоу А. Мотивация и личность. Санкт-Петербург: Питер, 2006. 352с.
11. Павлова В. С. Проблема перфекціонізму особистості та чинників, які впливають на його формування та розвиток / В. С. Павлова. Одеса: Вісник ОНУ. Серія психологія. 2013. Т.18. Вип. 22. Ч.3. С. 8–17.
12. Соколова Е.Т. Нарциссизм как клинический и социокультурный феномен. Москва: Вопросы психологии. 2009. № 1. С. 67–80.
13. Соколова Е.Т., Цыганкова П.В. Перфекционизм и когнитивный стиль личности у лиц, имевших попытку суицида. Москва: Вопросы психологии. 2011. № 2. С. 90–100
14. Фрейд З. Психопатология обыденной жизни. Москва: Аст, 2010. 256с.
15. Хорни К. Невроз и личность. Борьба за самореализацию / К. Хорни ; пер с англ. Е. Н. Замфир. Москва: Академ. проект, 2008. 400 с.
16. Хорни К. Невротическая личность нашего времени / К. Хорни. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 224 с.
17. Юнг К.Г. Очерки по психологии бессознательного Москва: Когито-Центр, 2009. 267 с.
18. Ясная В.А., Еникополов С.Н. Перфекционизм: история изучения и современное состояние проблемы. Вопросы психологии. 2007. № 4. С. 157–168.
19. Burns D. D. The feeling good handbook / D. D. Burns. New York: William Morrow and Company, 1989. P. 121–128
20. Hamachek D. Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism / D. Hamachek. Psychology, 1978. P. 27–33.
21. Hollender M. H. Perfectionism / M. H. Hollender. Comprehensive Psychiatry, 1965. P. 94–103

References transliterated

1. Adler A. Ponyat` prirodu cheloveka. Sankt-Peterburg: Akademicheskij proekt, 2000. 254s
2. Vindeker O.S., Irgasheva K.A. Issledovanie vzaimosvyazi perfekczionizma i motivaczii dostizheniya (na primere studencheskoj vy`borki). Privolzhszkij nauchny`j vestnik. 2014. # 5(33). S. 151–157
3. Garanyan N.G. Psikhologicheskie modeli perfekczionizma. Moskva: Voprosy` psikhologii. 2009. # 5. S. 74–83
4. Garanyan N.G., Yudeeva T.Yu. Struktura perfekczionizma u paczientov s depressivny`mi i trevozhnny`mi rasstrojstvami. Moskva: Psikhologicheskij zhurnal. 2009. # 6. S. 93–102.
5. Garanyan N.G., Nizovczeva A.A. Struktura motiva dostizheniya u studentov s razny`m urovnem perfekczionizma. Moskva: Psikhologicheskaya nauka i obrazovanie. 2012. # 1. S. 1–13.

6. Grisenko N.V. Kharakter zv'yazku perfektsi`oni`zmu ta osobisti`snoyi zri`losti` v yunacz`komu vi`czi` / N.V. Grisenko, K.V.Smolyarova. Vi`snik Dni`propetrovs`kogo naczi`onal`nogo uni`versitetu i`meni` Olesya Gonchara. Seri`ya Pedagogi`ka i` psikhologi`ya. 2012. Vip.18. T.20. #9/1. S. 65–73.
7. Grubi` T.V. Si`mejni` chinniki, shho vplivayut` na rozvitok perfektsi`oni`zmu osobistosti` / T.V. Grubi`. Kiyivs`kij naukovopedagogi`chnij vi`snik. 2016. # 7 (07). C. 43-50.
8. Il`in E. P. Rabota i lichnost`. Trudogolizm, perfektsionizm, len` / E. P. Il`in. Sankt-Peterburg: Piter, 2011. 224 s
9. Loza O.O. Perfektsi`oni`zm yak predmet naukovoogo dosli`dzhennya: oglyad teoretiko–empi`richnikh dosli`dzen` / O. O. Loza. Aktual`ni` problemi psikhologi`yi / za red. S.D. Maksimenka. Kiyiv, 2009. T.X. Vip 15. S.296–308.
10. Maslou A. Motivacziya i lichnost`. Sankt-Peterburg: Piter, 2006. 352s.
11. Pavlova V. S. Problema perfektsi`oni`zmu osobistosti` ta chinniki`v, yaki` vplivayut` na jogo formuvannya ta rozvitok / V. S. Pavlova. Odesa: Vi`snik ONU. Seri`ya psikhologi`ya. 2013. T.18. Vip. 22. Ch.3. S. 8–17.
12. Sokolova E.T. Narcyissizm kak klinicheskij i socziokul`turny`j fenomen. Moskva: Voprosy` psikhologii. 2009. # 1. S. 67–80.
13. Sokolova E.T., Czy`gankova P.V. Perfektsionizm i kognitivny`j stil` lichnosti u licz, imevshikh popy`tku suiczida. Moskva: Voprosy` psikhologii. 2011. # 2. S. 90–100
14. Frejd Z. Psikhopatologiya oby`dennoj zhizni. Moskva: Ast, 2010. 256s.
15. Khorni K. Nevroz i lichnost`. Bor`ba za samorealizacziyu / K. Khorni ; Moskva: Akadem. projekt, 2008. 400 s.
16. Khorni K. Nevroticheskaya lichnost` nashego vremeni / K. Khorni. Sankt-Peterburg: Piter, 2002. 224 s.
17. Yung K.G. Ocherki po psikhologii bessoznatel`nogo Moskva: Kogito-Czentr, 2009. 267s.
18. Yasnaya V.A., Enikopolov S.N. Perfektsionizm: istoriya izucheniya i sovremennoe sostoyanie problemy`. Voprosy` psikhologii. 2007. # 4. S. 157–168.
19. Burns D. D. The feeling good handbook / D. D. Burns. New York: William Morrow and Company, 1989. P. 121–128
20. Hamachek D. Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism / D. Hamachek. Psychology, 1978. P. 27–33.
21. Hollender M. H. Perfectionism / M. H. Hollender. Comprehensive Psychiatry, 1965. P. 94–103

УДК 159.9.019

<https://doi.org/10.26661/2310-4368-2019-1-15-19>

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ НА ВИБІР КАР'ЄРНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПРАЦІВНИКАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ

І.І. Сняданко

доктор психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та практичної психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4245-1443>
snjadanko8@gmail.com

А.В. Матковська

аспірантка 1-го року навчання кафедри теоретичної та практичної психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9900-544x>
Angelinamatkovska1617@gmail.com

Сняданко І.І., Матковська А.В. Дослідження впливу перфекціонізму на вибір кар'єрних орієнтацій працівниками організацій. У статті представлено результати дослідження впливу перфекціонізму на вибір кар'єрних орієнтацій працівниками організацій. Описано методологію дослідження. Здійснено аналіз: результатів дослідження рівня перфекціонізму працівників організацій та кар'єрних орієнтацій; впливу рівня розвитку перфекціонізму на вибір працівниками кар'єрних орієнтацій. Результати дослідження впливу перфекціонізму працівників організацій на вибір кар'єрних орієнтацій свідчать, що тенденція сприймати оточуючих, як таких, що вимагають досконалості впливає на прагнення у кар'єрі до безпеки і стабільності, щоб майбутні життєві події були передбачувані. Зроблено висновки, що впевненість працівників в оцінці своєї діяльності, просуванні по кар'єрі та прагнення до професійної компетентності забезпечується середнім рівнем розвитку перфекціонізму.

Ключові слова: перфекціонізм, кар'єрні орієнтації, організація, працівники організацій.

Snyadanko, I.I., Matkovska, A.V. The research of the influence of perfectionism on the choice of career orientations by workers in organizations. The article describes the research methodology, the results of research of level of perfectionism of the organization's employees and career orientations; the influence of the level of development of perfectionism on the choice of career orientations. The obtained results of the study of the peculiarities of the development of perfectionism in the employees of the organization indicated the dominance of such characteristics: doubts in assessing the results of their activities, as well as the tendency to strict self-criticism, in relation to the implementation of certain activities. The career orientations of the organization's employees are dominated by the desire to serve the mankind, bring social benefits, integrate different styles and aspects of life, and stability of work. The results of the study of the influence of perfectionism of the organization's employees on the choice of career orientations indicated, that the tendency to perceive others as requiring perfection affected the pursuit of a career in security and stability, in